

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ ЧРЕЗ РАЗВИТИЕ НА КЛЪСТЕРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Илиян Станчев Атанасов, спец. „Стопанско управление” - магистър
Стопански факултет, Технически университет - София

Резюме. В съвременните финансово-икономически и пазарни условия създаването и развитието на клъстери в България все повече се превръща в основен фактор за повишаване на стопанските резултати и конкурентоспособността на българските фирми. В тази насока усилията както на бизнеса, така и на държавата трябва да бъдат насочени към формирането на предпоставки за успешното „раждане”, израстване и просперитет на клъстерните обединения, с цел превръщането им в стабилни икономически субекти.

Постигането на тази цел изисква предоставяне на подкрепа за изграждане и укрепване на административния и управленски капацитет на клъстера, развитие на продуктите и услугите, разширяване на пазарните позиции, привличане на нови членове на клъстера, насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване за общи клъстерни дейности, създаване на условия за протичане на ефективен технологичен трансфер, изграждане на нова и подобряване на съществуващата инфраструктурна и комуникационна мрежа, повишаване квалификацията на работната ръка, насърчаване на участието в проекти и финансиране на научно-изследователската и развойна дейност.

Ключови думи: конкурентоспособност; клъстер; иновации; развитие.

1. Въведение

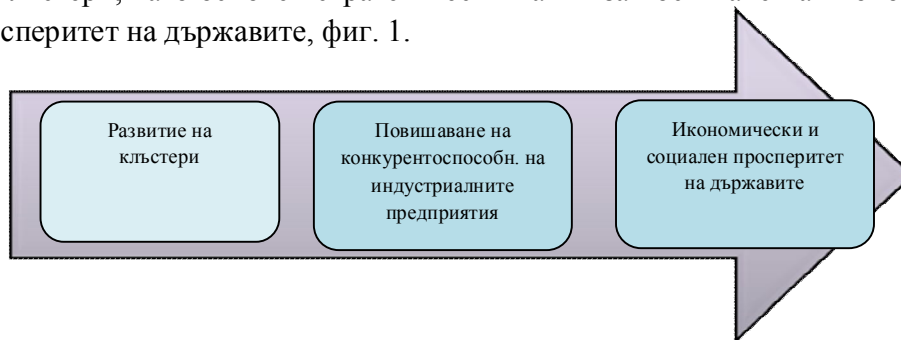
Задълбочаваща се глобализация и скоростно развиващ се научно-технически прогрес, водещ до бързо остаряване на действащите знания, техника и технологии динамизира и усложнява конкурентната борба, поставяйки нови предизвикателства пред българските предприятия. Постигането на трайни конкурентни предимства, в условията на силен конкурентен натиск на европейските пазари все повече се превръща в ключов фактор за успех и основна предпоставка за възползване от новите възможности за реализация на продуктите и услугите, които предлага членството в Европейския съюз.

В резултат на променящата се природа на конкурентната борба се активизира търсенето на нови управленски подходи за повишаването конкурентоспособността. Познатите и широко използвани до момента похвати, които поставят акцент върху евтината работна ръка, непрекъснатото съкращаване на разходи, специфичните данъчни облекчения, обезценяването на валутите и т. н. вече не работят ефективно. Те не могат да помогнат на българските предприятия да бъдат стабилни и конкурентоспособни играчи на единния европейски пазар, произвеждайки и предлагайки стоки и услуги, които да задоволяват с качеството и асортимента си и най-взискателните клиенти и потребители.

От друга страна конкурентоспособността на стопанските сектори и отрасли не зависи само от механичната сума на конкурентоспособността на отделните фирми. В

много по-голяма степен тя вече е зависима от способността на фирмите за коопериране с потенциални партньори, от свързани производства, от комплектността на фирмените услуги (консултации, изследване и развитие, финансови услуги и т.н.), от ефективността на публичната администрация и от политическите решения, които подпомагат създаването на благоприятна бизнес среда за развитие на икономиката.

В резултат на всичко посочено до тук можем да кажем, че нараства интересът към клъстерния подход, фокусиран върху повишаването на конкурентоспособността чрез развитието на клъстери, като основен стратегически начин за постигане на икономически и социален просперитет на държавите, фиг. 1.



Фиг. 1 Клъстерен подход за повишаване на конкурентоспособността

2. Възможности за развитие на клъстерите в България

В съвременните финансово-икономически и пазарни условия клъстерният подход трябва да бъдат разглеждани като приоритетна стратегия за повишаване на конкурентоспособността на българските фирми. В тази насока акцентът трябва да бъде поставен върху създаването на подходящи условия за формирането, ефективното развитие и просперитет на клъстерните обединения в България, с цел превръщането им в стабилни икономически субекти. Изграждането на здравословна среда, която да спомогне за постигането на тази цел е сложна, многофакторна задача, чието решение изисква усилия както от страна на бизнеса, така и от държавата.

Първото нещо, на което трябва да се обърне сериозно внимание е начинът, по който възникват клъстерните обединения. Създаването на един клъстер не бива да бъде чисто административно дело, често допускана грешка в българската практика. Създаването на клъстер по административен път формира изкуствени връзки между участниците в него, тъй като те все още не са осъзнали необходимостта, предимствата и недостатъците от кооперирането и обединяването на усилията им. Липсват изградени в процеса на работа ефективни практики за сътрудничество, което сериозно затруднява функционирането на клъстера и застрашава неговия живот. Това се дължи на факта, че задълбочените връзки между участниците, почиващи на взаимно доверие, са основният и най-важен актив на клъстерите. А този актив не може да бъде придобит по изкуствен начин. Той изисква време и усилия и се формира постепенно в процеса на ефективно

сътрудническо. В тази посока можем да кажем, че сформирването на един добре функциониращ и конкурентоспособен клъстер трябва да бъде спонтанен и естествен процес, в основата, на който стоят потребностите и практиката на бизнеса. Тоест ние трябва да се насочим не към изкуствено изграждане на връзки между отделните фирми, а към създаване на благоприятна почва, която да послужи като инкубатор за „раждане”, развитие и укрепване на тези връзки. Основни нейни компоненти са: подпомагане на задълбочаването на сътрудничеството между фирмите в клъстерите, стимулирането на изграждането на вътрешноклъстерни канали за комуникации, осигуряване на специализирани услуги за клъстерите, организиране на клъстерни центрове, организиране на държавни представителства и офиси за услуги в клъстерите, стимулиране на външните връзки на клъстерите, развитие на човешките ресурси на клъстерите, стимулиране на иновациите и предприемачеството в клъстерите и не на последно място разбира се качествено макетиране на клъстерите.

Задълбочаването на сътрудничеството между фирмите е механизъм за разпространение на нови идеи, информация, ноу-хау, добри практики. По този начин се създават условия за ефективен трансфер на технологии, които спомага за формирането и развитието на конкурентни предимства в клъстерите. Това може да бъде реализирано, чрез предоставянето на възможности на фирмите да участват съвместно в тръжни процедури за големи поръчки. Също така може да бъдат организирани различни конференции и форуми, в които да бъде обменян ценен опит и да бъдат идентифицирани насоките, в които трябва да се работи, с цел постигане на високи стопански резултати и конкурентоспособност.

Независимо, че между членовете на клъстерите са налице интензивни контакти, те трябва да бъдат стимулирани да изградят формално организирани канали за комуникация. Това значително ще улесни и намали времето за контакт и за достъп до специализирана литература. В тази насока също така трябва да се изградят и обновяват непрекъснато бази от данни за продукти, технологии, контакти, нови възможности, бизнес предложения, свободни работни места и т.н.

Друго важно условие за успешното развитие на клъстерните обединения е организирането на клъстерни центрове за комплексни услуги. Реализирането му може да стане чрез активно участие в съвместни проекти, финансово подпомагане, предоставяне на площи, консултантска помощ и др.

Държавните и общо клъстерните органи трябва да стимулират външните връзки на клъстерите, чрез организирането на различни обиколки и посещения с цел проучване на чуждия опит. Трябва да се активизира и участието в национални и международни организации и да се осигури финансово подпомагане на съвместни изследователски и иновационни проекти, и финансиране на различни проучвания и анализи.

Задължително условие за постигане на висока конкурентоспособност на клъстерите е наличието на висококвалифицирана и опитна работна ръка. Можем да кажем, че потенциала на един клъстера може да се измери с качеството и възможностите на

работната сила, с която разполага той. Един от най-сериозните проблеми в България е свързан с факта, че в голяма степен образованието не отговаря на реалните потребности на бизнеса. Основа причина за това, е, че именно бизнесът все още е пасивен участник в образователния процес, страничен наблюдател, който поставя изисквания и очаква резултати, без да полага никакви усилия от своя страна. За тази цел трябва да се приложат инструменти за изкореняването и преодоляването на този дефект. Това може да стане, чрез създаването на ефективно сътрудническо между двете страни, което да формира предпоставки за получаване на качествено, практически насочено образование и квалификация на работната ръка. Трябва да се създадат възможности за съвместни проекти, в които да участват заедно фирми и образователна институция, обединявайки теорията и практиката в едно.

Необходимо е да се търсят различни пътища за по – добро финансиране за участие в различни проекти на Европейския съюз, които ще стимулират развитието на малките и средни предприятия, участие в научно – изследователска и развойна дейност.

Заклучение.

Каквито и да бъдат концепциите за развитие на клъстерите в България, от основна роля е те да бъдат съобразени с интересите, вижданията и очакванията на участниците и тяхната роля в тях.

Правилно организирани индустриални клъстери могат да бъдат ефективна предпоставка за икономически растеж и генериране на иновации, постигането на по – висок икономически растеж, привличане на чужди инвестиции и създаването на конкурентни предимства чрез внедряване на иновации.

Като заключение може да кажем, че успехът на клъстерите зависи изцяло от фирмите и българските производители, търсещи пътища за развитие и стремящи се чрез съвместни усилия да постигнат по – висока конкурентноспособност.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Бизнес информационен и консултантски център., Клъстерите – форми за повишаване на конкурентноспособността на бизнеса;

2. Велев, М., Клъстерен подход по повишаване на конкурентноспособността, Софтрейд 2007.